

УДК 338.45

ЗОВНІШНЯ ТОРГІВЛЯ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄС

Д. І. Бойко

студентка 3 курсу, група МЕ-31, навчально-науковий інститут економіки та менеджменту
Науковий керівник – д.е.н., професор О. М. Сазонець

*Національний університет водного господарства та природокористування,
м. Рівне, Україна*

У статті досліджено сутність світової торгівлі; сучасний стан світової торгівлі та тенденцій її розвитку; розгляд сучасної політики щодо міжнародної торгівлі.

Ключові слова: міжнародна торгівля, світова торгівля, політика.

В статье исследована сущность мировой торговли; современное состояние мировой торговли и тенденций ее развития; рассмотрена современная политика в отношении международной торговли.

Ключевые слова: международная торговля, мировая торговля, политика.

The article explores the essence of world trade; the current state of world trade and its development trends; consideration of modern policies on international trade.

Keywords: international trade, world trade, politics.

Міжнародна торгівля є найбільш розвиненою та поширеною формою міжнародних економічних відносин. Вона займає основне місце серед сучасних зовнішньополітичних інтересів і проблем країн світу. Тому вивчення її сутності, динаміки розвитку і сучасної структури є важливим елементом для визначення зовнішньої політики держави, його програм розвитку.

Вивченням цієї теми займалися і займаються практично постійно. Це є необхідною умовою як роботи окремих організацій, пов'язаних із зовнішньою торгівлею, так і діяльності кожної держави при здійсненні її зовнішньої політики і розробці середньо- та довгострокових програм розвитку. Тому моніторинг стану міжнародної торгівлі, а так само процеси прогнозування та планування не припиняються, що виражається в широкому інтересі до цієї теми. З питань міжнародної торгівлі є статті у всій без винятку літературі з міжнародних економічних відносин. Можна виділити таких авторів: А. Сміт, Д. Рікардо та ін., які висвітлили теоретичні основи міжнародної торгівлі найбільш широко.

З'ясування особливостей міжнародної торгівлі на сучасному етапі та висвітлення ролі зовнішньоекономічної діяльності, визначення особливостей структури світової торгівлі сьогодні є головним завданням даної статті.

Метою роботи є аналіз та оцінка зовнішньої торгівлі України та ЄС, виокремлення проблем та перспектив цієї діяльності.

Міжнародна торгівля – обмін товарами і послугами між країнами. Такий вид торгівлі призводить до того, що ціни або попит і пропозиція залежать від подій, що відбуваються в світі. Глобальна торгівля дає можливість набувати споживачам і країнам продукцію і користуватися послугами, недоступними в їх власних країнах. Завдяки міжнародній торгівлі, ми можемо вибирати не тільки між вітчизняними конкурентами, але й купувати закордонні товари. У результаті міжнародної торгівлі з'являється велике конкурентне середовище, і продавці намагаються запропонувати споживачеві більш вигідні ціни [1].

Міжнародна торгівля дозволяє багатим країнам більш ефективно використовувати свої

ресурси, будь-то робоча сила, технології або капітал. Якщо одна країна може виробляти якийсь товар ефективніше ніж інша, то й продати вона зможе його за нижчими цінами, отже, товар такої країни буде користуватися більшим попитом. А якщо країна не може виробляти якийсь продукт чи послугу, то вона може придбати їх в іншій країні. В міжнародній торгівлі це називається спеціалізацією.

На шляху подальшого розвитку зовнішньоекономічних відносин України з країнами ЄС знаходиться низка перешкод, які обмежують потенціал економічного зростання сторін. Досі є чинним ряд тарифних і нетарифних обмежень в торгівлі між Україною та ЄС. Зокрема, зі сторони ЄС діють тарифні квоти на 36 груп сільськогосподарських сировинних товарів, ставки ввізних мит поза якими залишаються на загороджувальному рівні. Зазначимо, що в умовах необхідності подолання сировинної орієнтації економіки України, обмеження на експорт сільгоспсировини у вигляді тарифних квот не становить стратегічної перешкоди для розвитку її торговельно-економічних відносин з країнами ЄС, однак явно перешкоджає досягненню короткострокових цілей переорієнтації вітчизняних виробників з втрачених ринків збуту на теренах Євразійського економічного союзу (ЄАЕС).

Проте значно більшу перешкоду для виходу вітчизняних виробників на європейський ринок становлять технічні бар'єри у торгівлі (ТБТ) та санітарні і фіто-санітарні заходи (СФЗ). Адаптація до вимог якості і безпечності продукції, передбачених цими ТБТ і СФЗ, є складним, тривалим і витратним процесом, який блокує вихід на європейські ринки більшості потенційних українських постачальників. Наприклад, вихід вітчизняних виробників м'яса птиці на ринок ЄС тривав протягом п'яти років. Як наслідок, попри надані безмитні тарифні квоти європейський ринок молочних продуктів, баранини, свинини і яловичини де-факто залишається закритим для виробників з України. За 3,5 роки дії цих квот (починаючи з квітня 2014 р.) експорт до ЄС за наведеними товарними групами так і не розпочався.

Зі сторони України продовжують діяти ввізні мита перехідного періоду Угода про асоціацію, що серед іншого, ускладнює доступ вітчизняним виробникам до інноваційного обладнання з країн ЄС. Відтак дострокове скасування ввізних мит на інноваційне обладнання за умови супроводження інвестиційними проектами з модернізації української промисловості матиме позитивний ефект для економік обох сторін, що підтверджують результати економіко-математичного моделювання в системі GTAP (рисунок).

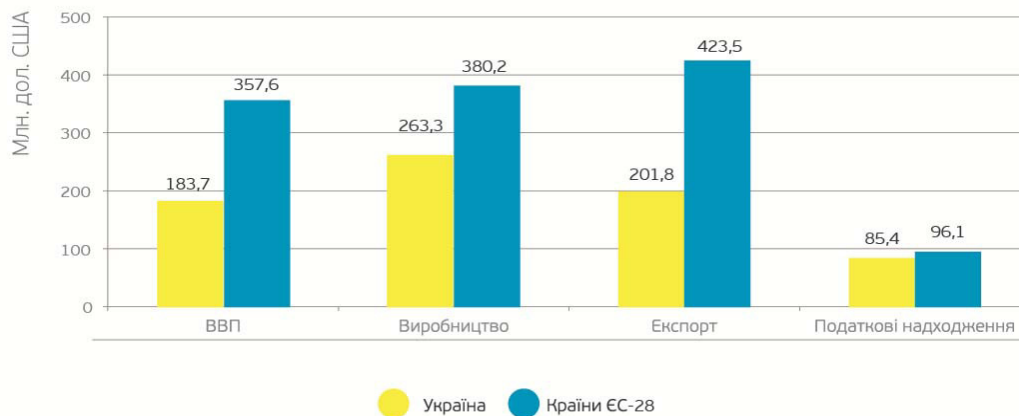

Рисунок. Ефект від довгострокового скасування Україною мит на інноваційне обладнання з країн ЄС

Поряд з існуючими перешкодами тарифного і нетарифного характеру вихід вітчизняних виробників на ринки ЄС значно ускладнюють обмеження, пов'язані з доступом до фінансових ресурсів. Відсотки за експортними кредитами, а також вартість страхування

експорту в Україні є значно вищими, ніж в країнах ЄС, що ставить багатьох українських виробників у завідомо неконкурентні умови порівняно з європейськими. Більше того, в країнах ЄС діють національні державні агенції, які забезпечують пільгові умови одержання експортних кредитів, страхування і гарантування експорту – експортно-кредитні агентства (ЕКА). Це, зокрема, Euler Hermes – у Німеччині, COFACE – у Франції, ECGD – у Великобританії. Відповідні установи створені й у країнах Східної Європи, приміром, у Чехії, Польщі, Угорщині, Болгарії, Литві, Естонії.

Роль, яку відіграють ЕКА в розвитку міжнародної торгівлі, постійно зростає, про що свідчить активне зростання прибутків і масштабів діяльності провідних ЕКА. Так, Euler Hermes охоплює процеси управління ризиками на п'яти континентах, має філії і представників у 54 країнах. Укладені договори страхування кредитних ризиків забезпечують покриття поставок товарів і послуг в 245 країн. В ЕКА працює більше 6 000 співробітників, обслуговуючи близько 52 тис. клієнтів. Чистий прибуток компанії постійно зростає і наразі сягає близько 500 млн євро на рік, а власний капітал – 2,5 млрд євро.

Зважаючи на відсутність належних механізмів державної підтримки страхування і фінансування експорту в Україні, вітчизняні експортери працюють в умовах нерівноправної конкурентної боротьби на міжнародних ринках товарів і послуг. А враховуючи особливості сучасного стану економіки України, де внаслідок обмеженого платоспроможного попиту на внутрішньому ринку поставки товарів і послуг на експорт є чи не єдиним засобом розвитку українських підприємств, необхідність створення відповідної інституціональної і фінансової державної підтримки для ефективного реалізації експортного потенціалу України через запуск ефективно діючого ЕКА набуває все більшої актуальності.

Зазначене підтверджується розрахунками в системі ГТАР, відповідно до результатів яких запуск роботи в Україні власного ЕКА згідно з положеннями Закону України «Про забезпечення масштабної експортної експансії українських виробників шляхом страхування, гарантування та здешевлення кредитування експорту» № 1792-VIII від 20.12.2016 р. сприятиме зростанню вітчизняного ВВП на 0,91%. Це відбудеться насамперед завдяки збільшенню загальних обсягів експорту на 9,64% та промислового виробництва – на 2,77%. Очікуваний приплив інвестицій у розширення промислового виробництва складе 1,97 млрд. дол. США. Розвиток промислового сектору призведе до загального зростання добробуту, внаслідок чого збільшиться внутрішній ринок. Завдяки цьому продаж продукції вітчизняного виробництва на внутрішньому ринку зросте на 1,31% (див. таблицю).

Таблиця

Вплив запуску ЕКА в Україні на вітчизняне виробництво й експорт за товарними групами

Товарні групи	Коди УКТЗЕД	Зростання експорту, %	Зростання внутрішнього виробництва, %
Продукція харчової переробної промисловості	16,19,20,21	0,15	1,37
Транспортні засоби і механічне обладнання	86,87,88,89	14,89	9,30
Фармацевтична продукція	30	15,97	8,99
Електричне обладнання	85	24,67	9,11
Інша промислова продукція	84,90	21,34	11,75

Не менш важливою проблемою у розвитку зовнішньоекономічних відносин України з ЄС залишається надмірна складність та обтяжливність митних процедур у вітчизняній практиці. В Україні існує маса гострих питань щодо здійснення експортно-імпортних операцій, а сучасна практика їх організації з боку уповноважених державних органів є надзвичайно далекою від досвіду розвинутих країн. За результатами «Doing Business 2017» тривалість експортних операцій в Україні сягає 122 годин, а вартість оформлення документів на експорт 367 дол. США. З імпортними операціями ситуація ще більш ускладнена – вони тривають близько 240 годин і потребують оформлення документів на 312 дол. США. Для порівняння слід зазначити, що середня тривалість зовнішньоторговельних операцій в більшості країн ЄС не перевищує 1 години, а пов'язані з ними надлишкові витрати відсутні взагалі.

Відтак ефективність держорганів, що регулюють процедури експорту та імпорту чинить прямий вплив на обсяги експорту. Складна державна дозвільна система і непрозора структура державного контролю за експортно-імпортними операціями в значній мірі діє як обмежувальний чинник розвитку міжнародної торгівлі. Надмірна бюрократія у сфері ЗЕД призводить до стрімкого зростання транзакційних витрат при зовнішній торгівлі. Як наслідок, в Україні транзакційні витрати сягають 40% вартості зовнішньоторговельних операцій, тоді як країнах ЄС вони становлять 3-5%. Зависокі транзакційні витрати в міжнародній торгівлі внаслідок неефективної роботи митних органів, надмірної бюрократизації процедури митного очищення товарів, затримок у поставках продукції закордон чи значної корупційної складової призводять до безповоротних втрат для національної економіки країни, зменшуючи доходи та міжнародну конкурентоспроможність бізнесу і збільшуючи витрати кінцевих споживачів [2].

Зважаючи на зазначені проблеми доцільно виділити **наступні пріоритети розвитку зовнішньоекономічних відносин України з ЄС:**

- створення системи фінансової підтримки українського експорту до країн ЄС, включаючи запуск роботи ЕКА для забезпечення пільгового кредитування, страхування і гарантування експортних поставок на європейські ринки;
- створення механізмів для підвищення ефективності та прозорості митного оформлення та інших процедур у сфері митного контролю, відповідно до зобов'язань України за Угодою СОТ про спрощення процедур торгівлі;
- відкриття торговельних представництв України в країнах ЄС з метою активізації тривалих торговельно-економічних відносин між представниками українського і європейського бізнесу.

Вся увага України повинна бути спрямована на розвиток співробітництва індустріально розвиненими країнами і міжнародними організаціями та співтовариствами, залучення іноземних інвестицій у сферу виробництва, просування конкурентоспроможних товарів на закордонні ринки. Аналізуючи економіку України варто зазначити, що спостерігається поєднання як і фритредерства так і протекціонізму, що свідчить про те, що всі експортно-імпортні операції регулюються автоматично на ринку за допомогою попиту та пропозиції, але держава також здійснює вплив за допомогою тарифних та нетарифних методів. Що ж до аналізу динаміки зовнішньої торгівлі України, то особливістю є те, що за останні роки спостерігається покращення ситуації у зовнішньоекономічній діяльності.

Список використаних джерел:

1. Олефір А., Владислав Т. Тенденції розвитку міжнародної торгівлі послугами в умовах динамізації конкурентного середовища. *Міжнародна економічна політика*. 2008. Вип. 1-2. С. 179–221. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Мер_2008_1-2_9 (дата звернення: 12.10.2018). 2. URL: <http://forumkyiv.org/uk/analytics/zovnishnoekonomichni-vidnosini-ukrayini-z-yes> (дата звернення: 12.10.2018).